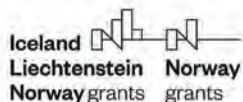

Порадник «Засади та практика впровадження енергосервісних договорів у містах України»

ЗМІСТ

- 2 Вступні слова
- 6 Енергосервісна компанія (ЕСКО), енергосервісний контракт: принцип діяльності та законодавча база в Україні
- 12 Фази покрокового впровадження енергосервісного договору
- 27 Практика впровадження енергосервісних договорів в українських містах
- 41 Енергосервіс: «за» і «проти», переваги та ризики
- 44 Корисні джерела

Вступне слово

Шановні Читачі,

Дана публікація – одна із шереди численних порадників, що тією чи іншою мірою націлені на ознайомлення зацікавлених осіб (насамперед – міських голів, профільних заступників, енергоменеджерів, голів ОСББ та ін.) із механізмом енергосервісних контрактів, як дієвого інструменту впровадження енергоефективних заходів як у бюджетному, так і у житловому та промисловому секторах. Її завданням є надання загальної інформації про механізм дії енергосервісних компаній (ЕСКО), який є порівняно новим в Україні, проте вже тривалий час широко застосовується у багатьох країнах світу, у тім числі – сусідніх із нами нових членах ЄС, про чинні національні правові засади енергосервісних контрактів, а також про успішні (хоч наразі й нечисленні) практики впровадження цього механізму в українських містах з елементами аналізу процесу – від планування до впровадження.

У рамках даного проекту, в якому беруть участь 5 українських пілотних міст – Тернопіль, Вінниця, Житомир,

Коростень та Біла Церква, в останньому з них здійснюється впровадження енергосервісних контрактів. Оскільки термін реалізації проекту співпадає лише з початковою стадією виконання цього контракту, до порадника увійшли лише зразки належним чином оформленої документації та короткий опис вибраних об'єктів і пропонуванних заходів. Проте ми слідкуватимемо за процесом його впровадження та періодично повідомлятимемо про результати на нашій веб-сторінці www.enefcities.org.ua. Як вже зазначалося, тема публікації є доволі новою для нашої країни, але уже відображена у декількох виданих за останні з роки порадниках в рамках інших проектів і програм. Значною мірою вони схожі між собою, містять подібні розділи і цитати з чинної законодавчої бази та її короткого аналізу, проте кожен із них має власні акценти на окремих деталях чи напрямках впровадження енергосервісних договорів. У порадник, який Ви тримаєте в руках, ми намагалися внести найбільш важливу, присутню і

практичну інформацію, яка тим чи іншим чином була відображена в уже існуючих виданнях, а також найновіші (на час підготовки публікації) діючі норми законодавства України, що регулюють царину енергосервісу. Головну увагу у цьому виданні приділено саме практиці впровадження – механізмам, алгоритмам та набутому досвіду на муніципальному рівні. Для нас важливо, аби відповідальним особам (насамперед у бюджетній сфері муніципального господарства), які вважатимуть за доцільне скористатися інструментом енергосервісу, вся необхідна для цього інформація могла бути віднайдена у концентрованому вигляді – на кількох десятках сторінок, із можливістю поглибленого пошуку через відповідні наведені у тексті лінки. Більш того, разом із електронною версією цього poradnika будуть доступними зразки документації, розроблені в рамках реалізації проекту «Польсько-норвезька допомога для покращення ситуації з енергоефективністю в Україні».

Сподіваємося, нам вдалося реалізувати цю концепцію. Бажаємо, аби poradnik став корисним путівником також і на Вашому шляху до планування та впровадження енергосервісних контрактів!

Принагідно висловлюємо щиру вдячність усім партнерам проекту – Асоціації польських міст, Асоціації місцевих і регіональних органів влади Норвегії

та Асоціації міст України за співпрацю, ділову дискусію, допомогу і постійне відчуття творення спільного корисного чину!

Андрій Кирчів, координатор проєктів і програм Асоціації «Енергоефективні міста України»

Вступне слово від Асоціації польських міст

Шановні Панове!

Порадник «Засади та практика впровадження енергосервісних договорів в містах України» є одним з результатів спільного польсько-норвезького проекту «Польсько-норвезька допомога для покращення ситуації з енергоефективністю в Україні», який реалізує Асоціація польських міст (керівник проекту) у партнерстві з Норвезькою Асоціацією місцевих та регіональних влад та двома муніципальними асоціаціями з України: Асоціацією міст України та Асоціацією «Енергоефективні міста України», яка підготувала цю публікацію. Проект впроваджується в рамках польсько-норвезького Фонду двосторонньої співпраці, який фінансується Фінансовим механізмом Європейського економічного простору на 2009-2014рр. та Норвезьким фінансовим механізмом 2009-2014рр. Його загальний менеджмент здійснює Міністерство інвестицій та розвитку Польщі.

Одним із пріоритетів польського та норвезького урядів, а також асоціацій місцевих органів влади, є надання допомоги українському уряду та українським органам місцевого самоврядування у ефективному здійсненні реформ децентралізації та у

перетворенні цього сектора в одну із найміцніших опор розвитку сучасної української держави.

Метою проекту є надання українським містам комплексних знань щодо планування та підготовки інвестицій у муніципальний сектор з метою підвищення енергоефективності та запобігання кліматичним змінам. Вона реалізується через різні заходи, серед яких є й цей порадник, що заохочує використання інструменту енергосервісних контрактів в Україні. Механізм державно-приватного партнерства (ДПП) ефективно використовується в польському та норвезькому муніципальному секторі, і в нинішніх правових умовах в Україні стає можливим їх використання й українськими муніципалітетами, таким чином даючи їм змогу зменшити втрати енергії у муніципальних будівлях та підвищувати енергоефективність, одночасно запобігаючи кліматичним змінам. У цій моделі ДПП оплата послуг приватного партнера здійснюється за рахунок економії витрат на енергію, не вимагаючи додаткових інвестиційних витрат з боку муніципальної сторони. Цей проект передбачає пряму співпрацю не лише поміж нашими національними асоціаціями му-

ніципалітетів, але також забезпечує тристоронній обмін досвідом між містами-партнерами з Польщі та України, зокрема, Білої Церкви і Тарнова, Житомира та Плоцька, Тернополя і Хожова, Вінниці та Кельця, а також Коростеня і Красника, які спільно брали участь у зустрічах з партнерськими норвезькими муніципалітетами та змогли почерпнути у них корисні знання. Окрім того, польсько-українсько-норвезька команда експертів завершує підготовку техніко-економічного обґрунтування для енергосервісного контракту для Білої Церкви. Практичні знання та досвід, набуті внаслідок цього тристороннього співробітництва, будуть поширені в усіх муніципалітетах України Асоціацією міст України та Асоціацією «Енергоефективні міста України» у найближчі місяці.

Ми твердо віримо, що якнайширше сприяння та заохочення до використання механізму енергосервісних контрактів може стати важливим інструментом для більш ніж 120 українських міст, які вже підписали Угоду мерів та підготували Плани дій для сталого енергетичного розвитку, проте наразі не мають інструментів для впровадження цих планів. залучення приватного сектору до реалізації завдань державного сектору шляхом професійного та прозорого державно-приватного партнерства є одним із сучасних способів управ-

ління муніципальним сектором. Ми прагнемо, щоб успіхи та досвід у цій галузі, запозичений з Польщі та Норвегії, могли стати натхненням для українських муніципалітетів, допомагаючи їм ефективно здійснювати реформи децентралізації. Ми впевнені, що цей порадник стане одним із важливих інструментів у цій справі.

Анджей Поравскі

Виконавчий директор
Асоціації польських міст

Вступне слово від Асоціації міст України

Ефективне використання енергетичних ресурсів – це стратегічне завдання для нашої держави, реалізація якого сприятиме досягненню мети щодо енергетичної незалежності. Особливо важливим це питання є для органів місцевого самоврядування, оскільки 32 відсотки енергоресурсів України споживається у житловому фонді. Асоціація міст України як виразник інтересів територіальних громад визначила серед своїх пріоритетів впровадження програм і проектів, спрямованих на підвищення енергоефективності громад, навчання місцевих посадовців та поширення українського і міжнародного досвіду у цій сфері.

Однією з таких ініціатив став реалізований Асоціацією міст України спільно з Асоціацією міст Польщі, Норвезькою Асоціацією місцевих і регіональних влад та Асоціацією «Енергоефективні міста України» проект «Польсько-норвезька допомога для підвищення енергоефективності в Україні», в рамках якого розроблено цей Порадник. Видання поетапно розкриває процес запровадження енергосервісу, а також розповідає історії успіху міст, які вже розпочали співпрацю з енергосервісними компаніями та довели, що

цей механізм є дійсно ефективним. Впевнений, що Порадник стане у пригоді тим, хто працює у сфері енергетичного менеджменту та зацікавлений у розвитку енергоефективності своєї громади.

Олександр Слобжан,
Виконавчий директор
Асоціації міст України

**Порадник
«Засади та практика
впровадження
енергосервісних
договорів у містах
України»**

Енергосервісна компанія (ЕСКО), енергосервісний контракт: принцип діяльності та законодавча база в Україні

У широкому розумінні енергосервіс (від англ. «energy service» енергетична послуга) – це будь-який захід, який дозволяє гарантовано підвищити енергетичну ефективність та економію енергетичних ресурсів¹. Згідно із понятійним апаратом, впровадженням Законом України від 9 квітня 2015 року № 327-VIII «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації», енергосервіс визначається, як комплекс технічних, організаційних енергозберігаючих (енергоефективних) та інших заходів, спрямованих на скорочення замовником енергосервісу споживання та/або витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг порівняно із споживанням (витратами) за відсутності таких заходів².

Зазначений комплекс заходів впроваджується в рамках енергосервісного договору, предметом якого, згідно із вимогами Закону, є здійснення енергосервісу виконавцем енергосервісу, оплата якого здійснюється за рахунок досягнутого в результаті здійснення енергосервісу скорочення споживання та/або витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг порівняно із споживанням (витратами) за відсутності таких заходів³.

Інструмент енергосервісу в цілому має понад столітню історію. У США та країнах Західної Європи він набув особливої популярності близько півстоліття тому, коли вибухнула перша серйозна «нафтова криза», і продовжує широко застосовуватися. Для України, незважаючи на колосальний потенціал енергоефективності у бюджетній сфері (за різними джерелами – від 5 до 8 млрд. доларів США потенційних інвестицій у понад 78 тис. бюджетних будівель), цей інструмент донедавна мав винят-

¹ Стаття 1(7) Директиви Європейського Парламенту і Ради № 2012/27/EU від 25 жовтня 2012 р.

² Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення

масштабної енергомодернізації». – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/327-19>

³ Там само

ково обмежене використання через відсутність належної законодавчої бази. У той же час, участь України в Енергетичному Співтоваристві, ратифікація Угоди про Асоціацію з ЄС та Паризьких Угод зобов'язують адаптувати національне законодавство до європейських норм (зокрема у частині, що стосується ефективного використання енергоресурсів) та, відповідно, імплементації Директив ЄС. Так, згідно з вимогами Директиви 27/2012/ЄС, бюджетні установи мають відігравати провідну (зразкову) роль в питаннях енергоефективності, а отже на них у першу чергу має бути звернена увага їхніх власників, якими, у переважній більшості, на сьогодні є органи місцевого самоврядування. 9 квітня 2015р. Верховна Рада України ухвалила одночасно два закони, які заклали кардинальні зміни у ситуацію з енергосервісом. Закон № 327-VIII «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» регламентує принципи реалізації енергосервісу в бюджетній сфері, а саме: визначає термінологію та сутність предмету енергосервісного договору (енергосервіс, базовий рівень, 2 моделі договору), окреслює етапи підготовки, погодження, укладення та реалізації енергосервісних договорів, визначає перелік істотних

умов договорів, запроваджує принципово новий критерій оцінки переможця тендеру – показник ефективності договору а також визначає умови розірвання договору та принципи переходу прав власності на утворені основні засоби. Бюджетні засади здійснення енергосервісу для підвищення енергетичної ефективності об'єктів державної та комунальної власності, зокрема – право розпорядникам бюджетних коштів брати довгострокові бюджетні зобов'язання (до 15 років) і віднесення видатків на енергосервіс до захищених статей бюджету було регламентовано Законом №328-VIII від 09.04.2015 «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»⁴. Практика впровадження обох законів передбачала прийняття низки підзаконних актів, які б регламентували механізм їх реалізації. Так, 27 липня 2015р. було оприлюднено Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-кому-

⁴ Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації». – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/328-19>

нального господарства України (у подальшому – Мінрегіон) №178 «Про прийняття національного стандарту України ДСТУ Б А.2.2-12:2015 Енергетична ефективність будівель. Метод розрахунку енергоспоживання при опаленні, охолодженні, вентиляції, освітленні та гарячому водопостачанні», який встановив розрахунковий метод оцінки річного енергоспоживання при перелічених заходах. 25 жовтня 201р. Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову №845 від «Про затвердження Примірного енергосервісного договору». Згідно із цією Постановою, такий документ має визначати ціну договору, обов'язки та відповідальність сторін, містити характеристики об'єкту, терміни оплати та термін дії договору та інші необхідні деталі. Важливо зазначити, що розділи і пункти Примірного договору мають радше рекомендаційний характер, проте дотримання запропонованого формату є бажаним задля максимальної чіткості у відносинах між сторонами енергосервісного контракту.

6 листопада та 4 грудня 2015 року вишли три накази Міністерства фінансів – відповідно, №996 «Про внесення зміни до економічної класифікації видатків бюджету» (додано позицію «Оплата енергосервісу»), №1118 «Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 28 січня 2002 року №57» (дозволено враховувати

видатки на оплату енергосервісу у кошторисах бюджетних установ) та №1117 «Про внесення змін до Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету» (до Інструкції додано код 2276 «Оплата енергосервісу»).

Нарешті, 23 березня 2017р. Верховна Рада, врахувавши практику впровадження енергосервісних договорів на основі попередніх законів прийняла Закон №1980-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації». Цей акт, зокрема, передбачає можливість застосування електронних аукціонів через систему «ProZorro» для закупівель енергосервісу та проведення ЕСКО-тендерів на «пул» об'єктів; виконавчі органи набули права затверджувати базовий рівень вимог до утримання будівель і можливість співфінансування енергосервісних проектів за рахунок бюджетних коштів; розширено терміни затвердження істотних умов з 10 до 60 днів, а граничний термін дії договору збільшено з 10 до 15 років; зведено до мінімуму ризику неповернення інвестицій при зміні кліматичних умов; ЕСКО набули право отримувати до 100% досягнутої

економії⁵. Наприкінці жовтня 2017р. було розроблено та впроваджено спеціалізований модуль системи електронних закупівель «ProZoggo» для енергосервісу, який дозволяє визначити переможця не за найнижчою ціною, а за показником ефективності (NPV).

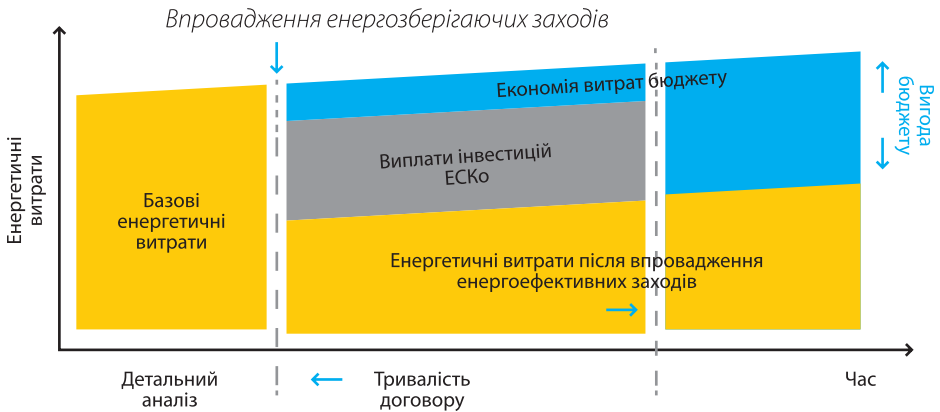
У переважній більшості виконавцем енергосервісних договорів є енергосервісна компанія (ЕСКО). До її типових послуг належать, зокрема, проведення енергетичного аудиту (якщо на об'єкті, де впровадження заходів з енергоефективності його не було проведено у регламентований період), підготовка техніко-економічного обґрунтування пропонованих заходів, пошук та залучення фінансових ресурсів, постачання, встановлення, технічне обслуговування, експлуатація обладнання, нагляд за процесом впровадження енергоефективних заходів та контроль рівня досягнутої економії, управління ризиками (фінансовими і технічними), а також навчання персоналу замовника з метою передачі вмінь і навичок експлуатації встановленого обладнання після закінчення терміну договору⁶.

⁵ Енергосервісні контракти – ефективний інструмент фінансування енергоефективних проєктів.- Порадник. Програма ЄС «Угода мерів – Демонстраційні проєкти», грудень 2017р.: <http://com-dep.enefcities.org.ua/byblyoteka/publykatsyy/>

⁶ <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC31067/ESCO%20report%20final%20revised%20v2.pdf>

Основою дії енергосервісного договору є повернення приватних інвестицій в енергоефективність бюджетних установ виключно за рахунок економії енергоспоживання. У межах енергосервісного проєкту/контракту виконавець (ЕСКО) за залучені ним кошти (власні, кредитні чи ін.) на основі результатів енергоаудиту (проведеного ним чи замовником) визначає і впроваджує найбільш ефективні заходи для скорочення споживання енергетичних ресурсів на об'єкті замовника, а також гарантує досягнення відповідної економії затрат. Водночас упродовж дії договору замовник виплачує виконавцю частину (згідно із законодавством – коштів, зекономлених на оплаті енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг в результаті енергосервісу. Після завершення терміну дії договору вся сума забезпеченої економії і встановлене обладнання переходять у власність замовника (Рис.1⁷). Більш того, енергосервісний договір припиняється достроково у разі, якщо сукупна сума виплат, здійснених на користь виконавця за ЕСКО договором, досягла ціни такого договору. Впровадження таких проєктів дозволяє замовникам без додаткових затрат бюджетних коштів оновити осно-

⁷ Вебінар 16 «Енергосервісні контракти: практика реалізації в Україні» – О.Корчміт, 06.07.2017 – <http://com-dep.enefcities.org.ua/byblyoteka/vebynary/>

вні інженерні системи громадських будівель, забезпечити комфортні умови перебування громадян у цих будівлях (школах, дитячих садках, лікарнях, адміністративних корпусах, клубах, бібліотеках тощо), а також зменшити витрати на комунальні послуги та енергоресурси. Одним із важливих факторів, що стимулюють укладання енергосервісних договорів є те, що виплати виконавцеві здійснюються лише на підставі верифікації досягнення економії, зазначеної у договорі.

Існують різні моделі впровадження енергосервісних проектів, які відрізняються за наступними критеріями: За видами послуг, що надаються замовникам: окремі послуги або їх комплекс, тобто розробка та реалізація проекту «під ключ».

За джерелами фінансування енергоефективних заходів: кошти замовника; кошти ЕСКО; фінансування третьої

сторони (кредити, гранти або бюджетна підтримка).

За порядком розподілу зекономлених коштів і ризиків реалізації проекту між ЕСКО та власником об'єкта. Сторона, яка надає більшу частину фінансування та приймає на себе ризики досягнення економії, претендує на отримання більшої частки вигоди від реалізації проекту.

За порядком розрахунків між власником об'єкта та ЕСКО. Послуги з енергосервісу можуть бути сплачені на умовах передоплати або за результатом досягнутої економії протягом чи після завершення проекту.

За моментом набуття замовником права власності на обладнання, встановлене під час реалізації проекту. Це право може переходити від виконавця до замовника з моменту монтажу обладнання або після закінчення проекту та виплати винагороди ЕСКО⁸.

⁸ «Енергосервісні контракти. Можливості та перспективи в Україні» – Проект GIZ

До кінця 2016 року було укладено 20 енергосервісних договорів у Києві, Вінниці, на території Львівської, Одеської, Полтавської, та Черкаської областей⁹. Фактична економія витрат бюджетних установ на оплату паливно-енергетичних ресурсів за умовами цих договорів склала від 8 до 65%. Найбільший показник економії (до 60%) споживання природного газу гарантувала замовнику компанія ТОВ «Український енергетичний траст», яка модернізувала систему теплопостачання двох шкіл у Миргородському районі Полтавської області¹⁰. Слід зазначити, що більшість контрактів була спрямована на відносно швидкоокупні заходи (модернізацію ІТП та систем освітлення) і лише 5 – на капітальну термомодернізацію об'єктів.

Цікаво, що певний попередній позитивний досвід із реалізації енергосервісних проектів у бюджетному секторі викликав бажання застосувати цей механізм у інших сферах, зокрема – у житловому секторі та промисловості. Так, за інформацією директора ТОВ

«КиївЕСКО» О.Корчміта, у 2017р. було проведено зустрічі із 769 ОСББ, ЖБК в 10 районах м.Києва, 29 з них виявилися потенційно привабливими (з розрахунковим терміном окупності проектів до 4 років), у п'яти з них проведено енергоаудити, а 17.10.2017 укладено енергосервісний договір між ОЖБК «Політехнік» та ТОВ «КиївЕСКО». Пілотний проект зі впровадження енергосервісу у житловому секторі Києва започатковано нещодавно завершеним проектом GIZ «Створення енергетичних агентств в Україні» у співпраці з Київською міською державною адміністрацією та за участі ГО «Муниципальна Енергія».

«Створення енергетичних агентств в Україні» та АО «Arzinger», 2015 – https://www.giz.de/en/downloads/giz2015_ua_Brochure_Energy_Service_Contracts_opportunities_and_prospects....pdf

⁹ За даними Держенергоефективності та енергосервісної компанії ТОВ «ЛЕД ЛАЙТ СО-ЛЮШНЗ». – <http://saee.gov.ua/sites/default/files/Ukladenni%20ESKO-dohovory.pdf>

¹⁰ Підготовка територіальних громад до впровадження енергосервісу (методичні рекомендації з реалізації енергосервісних проектів) – ПРООН, ILF – Київ, 2017

Фази покрокового впровадження енергосервісного договору

Здебільшого впровадження енергосервісного договору поділяють на три основні фази – підготовка, закупівля та безпосереднє виконання. Проте переважна більшість експертів цілком слушно схиляється до того, що дві останні із названих фаз є достатньо складними, а тому окремі їх частини можна виділити у повноцінні 3-4 додаткові фази контракту. Такої думки, зокрема, дотримуються автори нещодавно виданих порадників в Україні за сприяння ПРООН¹, Програми ЄС «Угода мерів – Демонстраційні проекти»² та GIZ³, тому в подальшому опиратимемося на їхні рекомендації.

Підготовка енергосервісного договору. Цей етап розпочинається із розміщенням замовником інформації про потенційно привабливі для виконавця об'єкти на сайті Державного агентства України з енергоефективності та енергозбереження (далі – Держенергоефективності). Для цього замовник заповнює відповідний електронний формуляр, що знаходиться на цьому сайті, де надає детальні дані про запропонований для енергосервісу об'єкт⁴. Таким чином об'єкт включається у національну інформаційну базу. Окрім виконання цієї обов'язкової процедури, схожу інформацію можна розмістити і на інших ресурсах (зокрема – місцевих), що дає додаткові шанси знайти відповідного виконавця.

Наступним кроком є звернення органа місцевого самоврядування до потенційного інвестора чи ЕСКО з пропозицією щодо виконання енергосервісного договору. Перелік та контактні дані таких компаній знаходяться на тій самій секції сайту Держенергое-

¹ Підготовка територіальних громад до впровадження енергосервісу (методичні рекомендації з реалізації енергосервісних проектів) – ПРООН, ILF – Київ, 2017

² Енергосервісні контракти – ефективний інструмент фінансування енергоефективних проектів.- Порадник. Програма ЄС «Угода мерів – Демонстраційні проекти», грудень 2017р.: <http://com-dep.enefcities.org.ua/byblyoteka/publykatsyy/>

³ «Енергосервісні контракти. Можливості та перспективи в Україні» – Проект GIZ «Створення енергетичних агенств в Україні» та АО «Arzinger», 2015 – https://www.giz.de/en/downloads/giz2015_ua_Brochure_Energy_Service_Contracts_opportunities_and_prospects....pdf

⁴ http://saee.gov.ua/uk/content/energoserwis_1

фективності, що і електронний формуляр. Трапляється, що потенційний інвестор сам може ініціювати енергосервіс на певних привабливих для нього об'єктах. У такому випадку йому слід надіслати лист-звернення до органів державної та/або місцевої влади щодо наміру впровадження енергосервісу. У виконанні енергосервісного договору можуть бути зацікавлені окремі будівельні фірми, що мають досвід впровадження енергоефективних заходів за власні чи інвестовані кошти, а також постачальники енергоефективного обладнання. Зважаючи на те, що сума енергосервісного контракту суттєво перевищує роздрібну вартість встановленого в його рамках обладнання, для таких фірм, при наявності досвіду, механізм енергосервісу становить комерційний інтерес.

Якщо замовнику вдалося відшукати потенційного виконавця, настає час для переговорів щодо змісту енергосервісного контракту. У цей період замовник спільно із зацікавленою ЕСКО повинен зібрати максимум технічної інформації про об'єкт, здійснити аналіз енергоспоживання (найдоцільніше – провести енергоаудит, що дасть можливість визначити енергоефективні заходи на компромісних засадах, із врахуванням інтересів і замовника і виконавця), зібрати показники енергоспоживання, розрахувати базові рівні споживання

паливно-енергетичних ресурсів і житлово-комунальних послуг з розподілом по місяцях, здійснити попереднє техніко-економічне обґрунтування проектів з енергосервісу та визначити основні інвестиційні показники за кожним об'єктом: обсяг капіталовкладень, річну дохідність, прибуток за термін дії договорів, простий термін окупності та ін., скласти перелік проектів із їхньою диференціацією за показниками доходності та термінами дії енергосервісних договорів⁵. Слід взяти до уваги, що ЕСКО переважно довіряють самостійно зібраній інформації про об'єкт енергосервісу через відсутність у штаті замовників кваліфікованих енергоаудиторів. Від якості вихідної інформації значною мірою залежить і якість подальших розрахунків ефективності заходів та, відповідно, результат виконання енергосервісного договору (в т.ч. і його фінансово-прибуткова складова).

У процесі спільної підготовки договору значну роль відіграє також якість і оперативність комунікації, у першу чергу – з боку замовника: можливість надання доступу до об'єкта, відповідної технічної та іншої документації, оперативність відповідей на присутні питання потенційного виконавця. Це

⁵ Вебінар 16 «Енергосервісні контракти: практика реалізації в Україні» – О.Корчміт, 06.07.2017 – <http://com-dep.enefcities.org.ua/byblyoteka/vebynary/>

питання нерозривно зв'язане із значно ширшим – рівнем компетентності, досвіду та професійної підготовки представників обох договірних сторін договору, та насамперед – саме замовника (у даному випадку – персоналу керівництва ОМС). Важливо, аби особи, визначені відповідальними з боку замовника, мали досвід і розуміння механізму та процесу реалізації таких проектів. Окрім того, не останнє значення має політико-економічна ситуація замовника: відсутність правових проблем щодо власності на об'єкт енергосервісу та конфліктів з місцевими адміністраціями, які могли би вплинути на хід виконання договору, недопущення втручання у цей процес, а також інші фактори, що могли би призвести до розірвання угоди.

Після з'ясування зазначених вище питань наступним кроком партнерів енергосервісного договору є затвердження базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг на об'єкті та прийняття рішення виконавчого органу місцевої ради або місцевого органу виконавчої влади про закупівлю послуги енергосервісу. Законом України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» базовий

рівень споживання визначається як усереднене значення обсягів річного споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг об'єктом енергосервісу із зазначенням обсягів споживання кожного виду паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг середньорічних за три роки, що передують року, в якому здійснюється публічна закупівля енергосервісу⁶. що підтверджують обсяг спожитих паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг Для застосування цього методу враховуються показники вузлів обліку (лічильників) паливно-енергетичних ресурсів або за їх відсутності – первинні документи, що підтверджують обсяг спожитих паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг, або ж, в разі недотримання вимог утримання будівлі – згідно із ДСТУ Б А.2.2-12:2015⁷. Для подальшого визначення розміру щомісячних платежів ЕСКО базовий рівень має визначати також усереднені щомісячні обсяги споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг.

⁶ Закон України № 327-VIII . – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/327-19>

⁷ ДСТУ Б А.2.2-12:2015 «Енергетична ефективність будівель. Метод розрахунку енергоспоживання при опаленні, охолодженні, вентиляції, освітленні та гарячому водопостачанні» – http://dbn.at.ua/load/normativy/dstu/dstu_a_2_2_12/5-1-0-1781

У додатку 3 до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного енергосервісного договору» № 845 від 21 жовтня 2015 року подано зразок таблиці розрахунку базового рівня⁸.

Базовий рівень затверджується у встановленому порядку рішенням на рівні ОМС або місцевого органу виконавчої влади, там же приймається рішення про закупівлю енергосервісу щодо об'єкту замовника.

Публічна закупівля енергосервісу. Цей процес передбачає ряд обов'язкових кроків обох сторін майбутнього договору. Так, замовник має підготувати, погодити, затвердити за власним регламентом та оприлюднити зміни до річного плану закупівель (для його підготовки бажано скористатися шаблоном, затвердженим Мінекономрозвитку⁹), офіційне оголошення про проведення відкритих торгів (українською та англійською мовами, у визначеному законодавством порядку і форматі на офіційному веб-порталі Мінекономрозвитку), тендерну документацію (згідно з вимогами Законів про публічну закупівлю та про

енергосервіс), а також взяти участь у тендері, знову ж-таки, згідно із визначеними законодавством регламентними процедурами. Важливо врахувати, що 20 квітня 2017 року набрали чинності зміни до закону про енергосервіс, за якими публічна закупівля енергосервісу шляхом відкритих торгів відбувається за правилами торгів за «європейськими ціновими порогами, тому оголошення про закупівлю оприлюднюється на офіційному веб-порталі Мінекономрозвитку додатково англійською мовою. Окрім того, для здійснення публічних закупівель замовник утворює тендерний комітет, який має складатись не менше, ніж з 5 осіб. У разі, якщо кількість службових (посадових) осіб у штатній чисельності працівників замовника є меншою, ніж 5 осіб, до складу тендерного комітету мають входити всі службові (посадові) особи замовника¹⁰. Тендерний комітет, зокрема, затверджує річний план закупівель (та зміни до нього), який, разом із іншими документами, зобов'язаний опублікувати не пізніше ніж через 5 днів після затвердження на порталі електронної системи закупівель ProZorro <https://prozorro.gov.ua> .

Водночас потенційний виконавець повинен визначити потенціал енергозбереження та доцільність проєктованих заходів з енергоефективності,

⁸ Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного енергосервісного договору» № 845 від 21 жовтня 2015 року – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/845-2015-%D0%BF>

⁹ Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 22 березня 2016 року № 490 «Про затвердження форм документів у сфері публічних закупівель». – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0449-16>

¹⁰ Закон України «Про публічні закупівлі». – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

розрахувати індекс (показник) ефективності енергосервісного договору, змодельювати вплив кроків майбутніх відкритих торгів на термін дії та фіксований відсоток економії у договорі, надати власні тендерні пропозиції та взяти участь у тендерній процедурі із кроками на підвищення показника ефективності договору, оскільки саме за ним замовник визначатиме переможця (згідно із чинним законодавством).

Предмет закупівлі має бути визначений замовником на основі національного класифікатора України ДК 021:2015 «Єдиний закупівельний словник»¹¹. Оскільки в останній версії класифікатора енергосервіс, як предмет закупівлі, не має відповідного коду, згідно з рекомендаціями Мінекономрозвитку в електронній системі закупівель технічно реалізовано можливість обрання показника «99999999-9 – Не визначено» із введенням назви предмета закупівлі вручну в текстовому полі¹².

Слід також врахувати, що сама процедура закупівлі енергосервісу не вимагає прийняття рішення про виділення окремих бюджетних коштів.

Уже в процесі визначення переможця і укладення енергосервісного контракту місцева рада повинна своїм рішенням затвердити умови цього договору і необхідний розмір видатків. Датою та часом оприлюднення інформації в електронній системі закупівель є дата та час унесення та заповнення її через автоматизоване робоче місце замовника. Розміщенням/оприлюдненням інформації вважається її наявність в електронній системі закупівель в інтерактивному режимі реального часу¹³. Особливості змісту тендерної документації про проведення закупівлі енергосервісу визначаються Законом про енергосервіс (№ 327-VIII). Замовник також має право включити до неї й іншу інформацію, що не суперечить чинному законодавству. Водночас, замовник не може вимагати від учасника/переможця відкритих торгів інформацію та документи, які він не зазначив у тендерній документації, тому максимальна її деталізація з урахуванням потенційних ризиків є важливим елементом роботи над цим документом. В тендерній документації вказуються дані посадових осіб замовника, з якими можуть контактувати учасники тендеру, а також порядок забезпе-

¹¹ ДК 021:2015 «Єдиний закупівельний словник» – <https://dk21.dovidnyk.info/>

¹² Лист Мінекономрозвитку від 07 лютого 2017 року № 3302-06/3816-06 «Щодо порядку визначення предмету закупівлі». – <http://www.me.gov.ua/InfoRez/DocumentsList?lang=uk-UA&id=f2e30594-ba6c-420f-9c24-2a852415a884&tag=InforezKnowledgeDb&pageNumber=3&fCtx=inName&fSort=date&fSdir=desc>

¹³ Наказ Мінекономрозвитку від 18 березня 2016 року № 477 «Про затвердження Порядку розміщення інформації про публічні закупівлі». – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0447-16>

Оголошення закупівлі/ початок прийому пропозицій	Немає можливості звернутись за роз'ясненнями 10 днів	Завершення прийому пропозицій	Визначення учасників аукціону за технічними та кваліфікаційними вимогами	Аукціон	Визначення переможця
					Виконання договору
Подача пропозицій >30 днів		Перекваліфікація учасників <20 робочих днів	Оцінювання аукціону 5 днів	Тривалість визначається системою ProZorro	Укладання договору >10 днів <60 робочих днів

чення безперешкодного доступу до об'єкту енергосервісу.

Уся тендерна процедура детально прописана у тексті Закону України «Про публічні закупівлі»¹⁴. Схематичне її зображення подано на Рис.2¹⁵. Термін для подання тендерних пропозицій не може бути менше, ніж 30 днів з дня оприлюднення оголошення про закупівлю. Зацікавлені учасники протягом терміну, встановленого для подання тендерних пропозицій, подають їх в електронному вигляді. Вони заповнюють електронні форми на веб-порталі <https://prozorro.gov.ua> (або на веб-порталі авторизованого електронного майданчику), а також завантажують скан-копії необхідних документів. З урахуванням вимог закону, при поданні тендерних пропозицій може використовуватися

електронний цифровий підпис (надалі – «ЕЦП»), якщо це передбачено регламентом роботи електронного майданчика. Для замовника використання ЕЦП є обов'язковим¹⁶. Оцінка тендерних пропозицій проводиться автоматично системою ProZorro шляхом застосування електронного аукціону. При закупівлі енергосервісу здійснюється оцінка лише чинних тендерних пропозицій. У день аукціону система автоматично генерує ключі доступу до модуля електронного аукціону і розсилає їх учасникам. У модулі відображається список пропозицій і послідовність участі в аукціоні. Інформація про учасників залишається закритою до кінця електронного аукціону. Згідно з положеннями Закону України №1980-VIII «Про внесення змін до Закону України № 327-VIII», для оцінки пропозицій учасників та визначення найбільш економічно вигідної пропозиції замовник замість критерію

¹⁴ Закон України «Про публічні закупівлі». – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

¹⁵ Енергосервісні контракти – ефективний інструмент фінансування енергоефективних проектів.- Порадник. Програма ЄС «Угода мерів – Демонстраційні проекти», грудень 2017р.: <http://com-dep.enefcities.org.ua/bybyloteka/publykatsyy/>

¹⁶ Закон України «Про електронний цифровий підпис». – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/852-15>

оцінки тендерних пропозицій «ціна» застосовує критерій «показник ефективності енергосервісного договору» (ПЕД) – чиста приведена вартість або NPV (Net Present Value)¹⁷. Він визначається як сумарне за двадцятирічний період з дати оголошення про проведення закупівлі енергосервісу значення дискontованих різниць між щорічним скороченням витрат замовника і щорічними платежами учаснику процедури закупівлі. Ставка дискontування відповідає розміру облікової ставки Національного банку України, що діяла на момент оголошення тендеру. При розрахунку економії враховуються ціни (тарифи) на дату оголошення про проведення закупівлі енергосервісу. Фактично, ПЕД (NPV) є інтегральним критерієм трьох основних факторів, на які спрямована сама процедура тендеру – вищий рівень скорочення витрат, якнайкоротша тривалість енергосервісного договору та якнайменший фіксований відсоток відрахування економії виконавцю (ЕСКО). Його розраховують за наступною формулою:

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{CF_t}{(1+R)^t}$$

Тут: n і t – кількість та порядковий номер часових періодів, CF – грошовий потік станом на визначений за номером часовий період (Cash Flow), R – ставка дискontування (Rate). Дискontований грошовий потік ви-

значається як різниця між щорічним скороченням витрат замовника та щорічними платежами ЕСКО, помножена на коефіцієнт дискontування. Таким чином, ціною договору буде сума щорічних платежів виконавцю (ЕСКО), а ПЕД – сума дискontованих грошових потоків. При проведенні електронного аукціону учасники по черзі підвищують показник NPV. Таке підвищення повторюється три рази (раунди). Питома вага критерію «показник ефективності енергосервісного договору» складає 100%, а з 1 січня 2022 року (коли до вимог замовника можуть бути включені кваліфікаційні критерії щодо виконавця, наприклад, наявність належної матеріально-технічної бази, відповідного персоналу та досвіду)¹⁸ не може бути нижчою за 75%.

За результатами розгляду та оцінки тендерних пропозицій замовник визначає переможця і приймає рішення про намір укласти з ним енергосервісний договір, яке упродовж 1 дня публікує на електронному майданчику та надсилає переможцю. Іншим учасникам тендеру система розсилає

¹⁷ Закон України №1980-VIII «Про внесення змін до Закону України № 327-VIII». – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1980-19>

¹⁸ Там само

дані переможця із зазначенням ПЕД його пропозиції.

Якщо у тендері взяло участь менше 2 пропозицій, він відмінюється. Після двох відмін тендеру застосовується переговорна процедура визначення виконавця¹⁹.

Укладення енергосервісного договору. За результатами проведення відкритих торгів замовник повинен укласти енергосервісний договір з переможцем у термін не пізніше 60 робочих днів після прийняття рішення про намір його укласти²⁰. Замовник не пізніше 10 днів з дати прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю енергосервісу з переможцем подає у встановленому порядку на затвердження відповідній місцевій раді істотні умови енергосервісного договору.

У зазначений 60-денний термін уповноважений орган місцевої влади має затвердити або відхилити істотні умови. У цей час замовник має здійснити підготовку, супровід та прийняття акту із затвердження зазначених вище істотних умов енергосервісного договору та після прийняття рішення про погодження істотних умов договору здійснити перерозподіл бюджетних видатків.

Слід зауважити, що на підставі Закону 1980-VIII тепер місцева влада має право відмовити у затвердженні істотних умов енергосервісного договору на будь-якій підставі, проте зловживання таким правом може призвести до втрати довіри з боку потенційних інвесторів.

Замовник і переможець укладають енергосервісний договір за загальними правилами, передбаченими Цивільним та Господарським кодексами України.

Протягом 2 днів після його укладення тендерний комітет публікує на електронному майданчику цей договір. У разі відмови переможця від підписання договору про закупівлю відповідно до вимог тендерної документації або неукладення договору про закупівлю з вини учасника у строк, визначений законом про енергосервіс, замовник відхиляє тендерну пропозицію такого учасника та визначає переможця серед тих учасників, строк дії тендерної пропозиції яких ще не минув. Зрозуміло, що пропозиція наступного учасника буде відрізнятися від пропозиції переможця. Тому будуть відрізнятися й істотні умови договору, які має затвердити відповідний орган влади. В такому разі замовник повинен повторно опублікувати інформацію про намір укласти договір, передати на затвердження місцевій раді його істотні умови, провести переговори

¹⁹ Закон України «Про публічні закупівлі». – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

²⁰ Закон України № 327-VIII – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/327-19>

щодо інших умов договору із новим переможцем та укласти договір²¹.

Упродовж одного дня після публікації енергосервісного договору, електронна система автоматично формує звіт про результати проведення процедури закупівлі. Перелік інформації, яка відображається у звіті, передбачений у ст. 19 Закону України «Про публічні закупівлі»²².

Законом про енергосервіс № 327-VIII (ст.5) визначено істотні умови укладання енергосервісного договору, а саме: предмет, ціна, базовий рівень споживання ПЕР та ЖКП, рівень скорочення споживання та/або витрат на оплату відповідних ПЕР та ЖКП, якого має бути досягнуто, термін дії договору, порядок оплати енергосервісу, обов'язок сторін щодо режиму та умов використання ПЕР та ЖКП, відповідальність за неналежне виконання зобов'язань, умови та порядок розірвання договору, порядок переходу до замовника права власності на майно, що було утворено (встановлено) йому за енергосервісним договором, порядок коригування визначення та розрахунку результату здійснення енергосервісу, порядок та методи

вимірювання рівня скорочення споживання ПЕР та ЖКП²³.

Предметом договору є перелік конкретних енергозберігаючих заходів, строки і умови їх впровадження. Ними можуть бути як інженерно-технічні, так і операційно-управлінські заходи. Додаток № 1 до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного енергосервісного договору» від 21 жовтня 2015 р. № 845 містить доволі вичерпний список потенційних заходів для договору енергосервісу²⁴.

Енергосервісний договір укладається за ціною, що дорівнює добутку обсягу скорочення споживання замовником енергосервісу відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг, який має бути забезпечений виконавцем енергосервісу за увесь термін дії енергосервісного договору, і відповідних цін (тарифів), що діяли на дату оголошення про проведення процедури закупівлі енергосервісу, з урахуванням фіксованого відсотка суми скорочення витрат замовника енергосервісу на оплату відповідних паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг,

²¹ Підготовка територіальних громад до впровадження енергосервісу (методичні рекомендації з реалізації енергосервісних проектів) – ПРООН, ILF – Київ, 2017

²² Закон України «Про публічні закупівлі». – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

²³ Закон України № 327-VIII – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/327-19>

²⁴ Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного енергосервісного договору» від 21 жовтня 2015 р. № 845. – <http://zakono.rada.gov.ua/laws/show/845-2015-%D0%BF>

що підлягає до сплати виконавцю енергосервісу²⁵. Вона розраховується за наступною формулою: $P = S \times T \times F/100$, де P – ціна договору, S – фактична економія витрат замовника, T – термін дії енергосервісного договору, F – фіксований відсоток суми економії витрат замовника на ПЕР та ЖКП, що підлягає виплаті виконавцю (ЕСКО). В разі, якщо енергосервісним договором передбачено скорочення витрат на ПЕР та ЖКП, права частина формули додатково множиться на значення тарифу на дату оголошення про проведення процедури закупівлі енергосервісу.

Базовий рівень споживання ПЕР та ЖКП у натуральних показниках та у грошовій формі за цінами (тарифами) на дату оголошення про проведення процедури закупівлі – це усереднене значення обсягів річного споживання ПЕР та ЖКП на об'єкті енергосервісу із зазначенням обсягів споживання кожного виду паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг середньорічних за три роки, що передують року, в якому здійснюється публічна закупівля енергосервісу.

Розрахунки за енергосервісним договором здійснюються за рахунок суми скорочення витрат замовника енергосервісу порівняно з витратами, які були б здійснені за відсутності енергосервісу, на оплату

паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг за відповідний період на підставі цін (тарифів), що діяли у період, за який здійснюється розрахунок (тобто, на основі фактичної економії). Слід зазначити, що фактичний рівень споживання ПЕР та/або ЖКП визначається за показниками відповідних засобів обліку/засобів вимірювальної техніки. У разі, якщо енергосервісним договором передбачено скорочення рівня споживання ПЕР та/або ЖКП, сума скорочення витрат замовника енергосервісу визначається як різниця між базовим рівнем споживання ПЕР та ЖКП і фактичним рівнем споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг ПЕР та ЖКП, помножена на ціни (тарифи) на оплату ПЕР та ЖКП, що діяли у період, за який здійснюється розрахунок.

Оплата за енергосервісним договором здійснюється виключно у грошовій формі та основі використання фіксованого відсотка суми скорочення витрат замовника енергосервісу на оплату відповідних ПЕР та/або ЖКП, що підлягає до сплати виконавцю енергосервісу. Згідно із внесеними Законом №1980-VIII поправками, цей відсоток може бути не меншим 80% і сягати всіх 100%, проте, в разі часткового використання для виконання договору бюджетних коштів замовник має право встановити його

²⁵ Закон України № 327-VIII – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/327-19>

на рівні нижчому, ніж 80%²⁶. Цей же Закон передбачає максимальний термін дії енергосервісного договору 15 років (на відміну від попередньо визначених 10 років). Енергосервісний договір припиняється достроково у разі, якщо сукупна сума виплат, здійснених на користь замовника за енергосервісним договором, досягла ціни енергосервісного договору.

Сторони договору зобов'язані забезпечувати під час виконання енергосервісного договору узгоджені сторонами та/або визначені законодавством режими та умови використання ПЕР та/або ЖКП (включаючи повітряно-тепловий режим, штучне освітлення, інші характеристики, що відповідають вимогам у сфері організації праці, утримання будинків, будівель, споруд тощо).

На випадок невиконання чи неналежного виконання зобов'язань за енергосервісним договором у договорі мають бути передбачені відповідні штрафні санкції та механізми, які сторони обумовлюють між собою (відшкодування збитків, реальної та упущеної вигоди, штраф, пеня), аж до розірвання договору. Останнє є окремим розділом договору, що повинен містити умови відшкодування збитків, компенсації та/або здійснення інших виплат сторонам енергосервісного

договору в разі дострокового його припинення. Договір може бути розірвано за згодою сторін, за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі серйозного порушення договору другою стороною. При розірванні договору за ініціативою замовника (за умови відсутності порушень з боку виконавця), він повинен виплатити виконавцеві енергосервісу несплачену частину ціни договору. Водночас, якщо фактичний щорічний рівень скорочення споживання та/або витрат на оплату відповідних ПЕР та/або ЖКП у результаті енергосервісу не відповідає умовам енергосервісного договору з вини виконавця енергосервісу, виконавець енергосервісу зобов'язаний усунути недоліки та/або запровадити додаткові заходи енергосервісу для забезпечення дотримання умов енергосервісного договору або відшкодувати замовнику енергосервісу суму різниці між фактичним рівнем скорочення споживання та/або витрат на оплату відповідних ПЕР та/або ЖКП і рівнем скорочення, розрахованим на підставі умов енергосервісного договору.

У договорі сторони домовляються про порядок та методи вимірювання (розрахунку) і перевірки фактичного рівня скорочення споживання та/або витрат замовника на оплату паливно-енергетичних ресурсів та/або житлово-комунальних послуг. Зокрема, виконавець може здійснювати це за

²⁶ Закон України №1980-VIII «Про внесення змін до Закону України № 327-VIII». – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1980-19>

допомогою відповідного програмного забезпечення, або ж через контрольні виїзди персоналу на об'єкти здійснення енергосервісу.

Повинна бути передбачена можливість і порядок коригування визначення та розрахунку результату здійснення енергосервісу. Щодо теплової енергії, електричної енергії, холодної та гарячої води для розрахунку результату здійснення енергосервісу можна скористатися дод. 7 до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного енергосервісного договору» від 21 жовтня 2015 р. № 845²⁷. Порядок коригування результатів економії інших ПЕР та ЖКП можна встановити у договорі згідно з положеннями Міжнародного протоколу проведення вимірювань і перевірки (International performance measurement and verification protocol або IPMVP)²⁸.

Після закінчення строку дії, припинення або розірвання енергосервісного договору замовник без додаткової плати набуває право власності на все обладнання, встановлене за договором. У разі дострокового розірвання договору з ініціативи замовника за відсутності порушень з боку виконав-

ця, замовник сплачує виконавцеві решту ціни енергосервісного договору. Порядок погодження (затвердження) істотних умов енергосервісного договору визначено ст.6 закону про енергосервіс²⁹. Ним же забезпечуються певні гарантії сторонам енергосервісного договору. Так, замовнику гарантується отримання економії, права власності на встановлене обладнання та фіксована сума договору, наявність у виконавця всієї дозвільної документації, із січня 2022р. – додатково – кваліфікованість персоналу виконавця та наявність у нього належної матеріально-технічної бази. Окрім того, виконавець гарантує навчання персоналу замовника для експлуатації встановленого ним обладнання після закінчення терміну дії договору. Виконавець, у свою чергу, отримує гарантію бюджетованих виплат, компенсації ціни договору в разі його дострокового розірвання замовником, а також правонаступництва за енергосервісом.

Виконання енергосервісного договору. На цьому етапі наступає безпосереднє впровадження капітальних заходів з енергосервісу, який з боку виконавця, зокрема, передбачає: отримання технічних умов, розробку проектно-кошторисної документації (ПКД) та експертизу проекту, комплектацію обладнання та укладення

²⁷ Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного енергосервісного договору» від 21 жовтня 2015 р. № 845. – <http://zakono.rada.gov.ua/laws/show/845-2015-%D0%BF>

²⁸ <http://www.evo-world.org>

²⁹ Закон України № 327-VIII – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/327-19>

(при необхідності) відповідних суб-підрядних договорів на монтажні та пуско-налагоджувальні роботи, виконання будівельно-монтажних робіт, технічний нагляд за поставкою та монтажем обладнання і введенням в експлуатацію об'єктів, тестування системи моніторингу об'єктів, інформування замовника про перелік обладнання та матеріалів задіяних на об'єктах енергосервісу із відповідним оформленням тимчасового зберігання до завершення дії енергосервісних договорів. Беручи до уваги досвід практики впровадження масштабних проектів з енергоефективної модернізації в рамках Програми ЄС «Угода мерів – Демонстраційні проекти» виглядає доцільним з боку замовника забезпечити додатковий технічний нагляд за якістю виконання робіт та відповідністю обладнання, які забезпечує виконавець. Такі кроки не можуть вважатися порушенням умов енергосервісного договору, проте дадуть змогу уникнути непорозумінь на час завершення терміну дії договору³⁰.

У свою чергу, виконавець, як розпорядник бюджетних коштів, приймає на себе довгострокове зобов'язання за енергосервісом здійснити платежі

протягом майбутніх та/або поточного бюджетних періодів у межах суми скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (порівняно з видатками, які були б здійснені за відсутності енергосервісу)³¹.

Обсяг видатків на оплату енергосервісу на відповідний бюджетний період встановлюється рішенням про місцевий бюджет³². Видатки загального фонду бюджету на оплату енергосервісу є захищеними. Їх обсяг не може змінюватися при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень³³.

Обсяг видатків на оплату енергосервісу встановлюється:

у межах бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів у сумі, визначеній згідно з умовами енергосервісного договору; у межах скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв, щодо яких здійснюється енергосервіс, відносно суми видатків, необхідної для оплати середньорічного обсягу споживання таких комунальних послуг та енергоносіїв за останні три роки, що передують року запровадження енергосервісу. Зазначений обсяг видатків визначається, виходячи з цін (тарифів), очікуваних у бюджетному періоді,

³⁰ Енергосервісні контракти – ефективний інструмент фінансування енергоефективних проектів.- Порадник. Програма ЄС «Угода мерів – Демонстраційні проекти», грудень 2017р.: <http://com-dep.enefcities.org.ua/byblyoteka/publykatsyy/>

³¹ Бюджетний кодекс України. – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

³² Там же

³³ Там же

на який встановлюються бюджетні призначення³⁴.

Важливо взяти до уваги, що у разі, якщо ЕСКО не змогла досягти рівня гарантованої економії, передбаченого договором, розпорядник бюджетних коштів забезпечує перерозподіл бюджетних асигнувань для збільшення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв за рахунок зменшення видатків на оплату енергосервісу на суму різниці між фактичним і запланованим зменшенням зазначених видатків³⁵.

Якщо ж ЕСКО забезпечило більшу економію, ніж показник рівня гарантованої економії, передбачений договором, розпорядник бюджетних коштів:

забезпечує перерозподіл бюджетних асигнувань для збільшення видатків на оплату енергосервісу та/або інших видатків у пропорціях, визначених договором енергосервісу, за рахунок зменшення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв; та подає пропозиції відповідному головному розпоряднику бюджетних коштів пропозиції щодо зменшення бюджетних асигнувань на оплату комунальних послуг та енергоносіїв на залишок різниці між фактичним

і запланованим зменшенням зазначених видатків³⁶.

Видатки на оплату енергосервісу в економічній класифікації видатків місцевого бюджету позначаються кодом (КЕКВ) 2276 «Оплата енергосервісу»³⁷. Вимірювання та верифікація досягнення економії. У цій фазі передбачається створення на об'єкті системи вимірювання та верифікації рівня досягнення енергоефективності та виплати за договором. Сторони погоджують план вимірювання та верифікації рівня досягнутої економії та щомісячне звітування. Для цього замовник розробляє і документує належним чином згаданий план, забезпечує можливість збору даних з наступним аналізом (як вже зазначалося, виконавець може здійснювати цю процедуру за допомогою відповідного програмного забезпечення, або ж через контрольні виїзди персоналу на об'єкти здійснення енергосервісу). Отримана інформація є підставою для виплати за енергосервісним договором та, в разі потреби, для перерозподілу бюджетних асигнувань. Закінчення терміну дії договору та набуття замовником власності на обладнання. Згідно із законодавством, право власності на обладнання, вста-

³⁶ Бюджетний кодекс України. – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

³⁷ Наказ Міністерства фінансів України від 14 січня 2011 року № 11 «Про бюджетну класифікацію». – <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16737440>

³⁴ Там же

³⁵ Там же

новлене на об'єкті замовника, зберігається за виконавцем упродовж усього періоду дії енергосервісного договору. Замовник має лише право користування ним. Після його завершення чи припинення виконавець (ЕСКО) без додаткової оплати передає замовнику енергосервісу право власності на таке обладнання. При цьому сторони енергосервісного договору підписують акт прийому-передачі виконаних робіт та наданих послуг за енергосервісом. Цим документом підтверджується факт впровадження виконавцем заходів щодо підвищення енергоефективності об'єкта замовника у встановлений договором термін, а також передачу обладнання у володіння і користування замов-

нику на період дії енергосервісного договору. Вартість користування обладнанням закладена в розмір плати за енергосервіс.

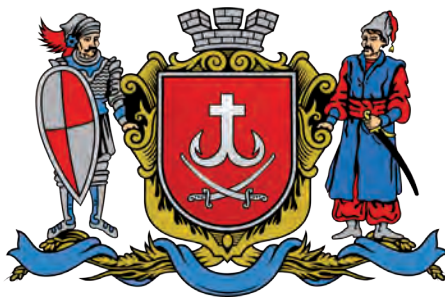
У разі ліквідації замовника енергосервісу відповідний розпорядник бюджетних коштів, що прийняв рішення про ліквідацію замовника енергосервісу, повинен забезпечити виплату виконавцю енергосервісу несплаченої частини ціни енергосервісного договору. У разі реорганізації замовника енергосервісу його права та обов'язки за енергосервісним договором переходять до правонаступника замовника енергосервісу³⁸.

³⁸ Закон України № 327-VIII – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/327-19>

Практика впровадження енергосервісних договорів в українських містах

Як вже зазначалося раніше, наразі в Україні число енергосервісних договорів, які знаходяться на різних стадіях впровадження, дуже невелике. Їх перелік можна знайти на сайті Держенергоефективності України¹. Проте тенденції до поступового зростання числа зацікавлених і, відповідно, учасників таких договорів, беручи до уваги привабливість механізму та відносно сприятливе правове середовище, є очевидними. У даному пораднику наводяться приклади впровадження трьох діючих енергосервісних договорів. Також подається алгоритм та детальна схема підготовки до впровадження договору (зокрема – документальне забезпечення цього процесу) у м. Біла Церква, яке є пілотним містом проекту «Польсько-норвезька допомога для покращення ситуації з енергоефективністю в Україні». У розробці документації брав участь експерт партнера АЕМУ – Адвокатського об'єднання «Юридична фір-

ма ILF», на замовлення польського партнера проекту – юридичної фірми Cieslak & Kordasiewicz. Принагідно висловлюємо особливу вдячність команді ILF за надані матеріали та консультативну допомогу у процесі підготовки цього порадника.

Вінниця²

За інформацією Вінницької міської ради, її виконавчий комітет рішенням № 2532 від 09.11.2017 р. постановив:

1. Організувати здійснення енергосервісу у загальноосвітній школі I-III ступенів № 32 Вінницької міської ради (м. Вінниця, вул. Некрасова, 40)
2. Затвердити базовий рівень споживання теплової енергії для

¹ <http://saee.gov.ua/sites/default/files/Ukladenni%20ESKO-dohovory.pdf>

² Інформацію та копію рішення виконкому надано Вінницькою міською радою

Встановлення котельного обладнання

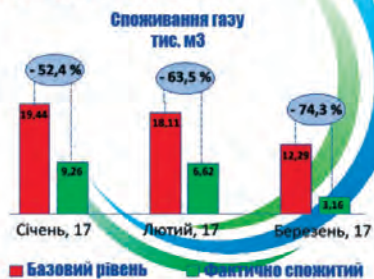
Інвестиції – 1 млн. грн.

Ціна договору – 3.3 млн. грн.

Строк ЕСКО договору – 10 років

Очікувана економія газу – 60 %
(передбачена ЕСКО договором!)
Фактична економія газу – 63,4 %
(в середньому за 3 місяці)
Економія за 3 місяці – 30,8 тис. м³. газу
(вартість 316,71 тис. грн.)

Обладнання, встановлене ТОВ «Український енергетичний траст»
(фото отримано з інтернет-ресурсу ЕнергоЛайф.Інфо)

загальноосвітньої школи I-III ступенів №32 Вінницької міської ради, згідно додатку 1.

3. Затвердити базовий рівень споживання електричної енергії для загальноосвітньої школи I-III ступенів № 32 Вінницької міської ради, згідно додатку 2.

4. На виконання пункту 1 цього Рішення, загальноосвітній школі I-III ступенів № 32 Вінницької міської ради провести закупівлю енергосервісу та визначити виконавця енергосервісу.
5. Департаменту енергетики, транспорту та зв'язку міської ради, Департаменту освіти міської ради забезпечити методично-консультаційне супроводження усіх процедур необхідних для виконання пункту 1 цього Рішення з метою укладання та реалізації енергосервісного договору.

6. Контроль за виконанням цього рішення покласти на заступника міського голови М. Форманюка.

Станом на час підготовки даної публікації відповідними департаментами у співпраці підготовлено тендерну документацію та розміщено на сайті «ProZorro». Очікуються пропозиції та розкриття тендеру.

Миргородський район³

Замовником енергосервісу виступив Відділ освіти Миргородської райдержадміністрації Полтавської області. Об'єктами енергосервісу визначено приміщення Попівської загальноосвітньої школи I-III ступенів (Лот 1) та приміщення Зубівського навчально – виховного комплексу (Лот 2). Для

³ Тендерна документація та супутня інформація про виконання енергосервісного договору надана її розробником – АО «Юридична фірма ІЛФ», на засадах партнерства з АЕМУ

обох об'єктів були затверджені базові рівні, підготовлена відповідна тендерна документація а проведено відкриті торги. Розкриття пропозицій конкурсних торгів відбулося 06.09.2016р. Переможцем торгів для обох лотів було визнано ТЗОВ «Український енергетичний траст». Згідно із договорами, на обох зазначених вище об'єктах було встановлено сучасне котельне обладнання. Очікувана економія природного газу завдяки впровадженню цих заходів становила 65% для кожного з об'єктів. Втім, за даними Держенергоефективності, вже за три місяці 2017 року економія газу склала 63,4% або 30,8 тис мз. Аналогічний договір реалізується у селі Попівка цього ж району, де фактична економія газу за 3 місяці склала 62,8% або 42,7 тис мз газу.

Київ⁴

Унікальність енергосервісного договору, що впроваджується ТОВ «Київ-ЕСКО» полягає у тому, що це перша угода такого типу не з бюджетною установою, а із об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку. Щоби краще зрозуміти складність цього процесу, слід навести окремі статистичні дані, надані директором цього ТОВ п.О.Корчмітом. Було про

⁴ Інформація для цього розділу надана директором компанії «Київ-ЕСКО», радником Голови Держенергоефективності Олексієм Корчмітом

ведено зустрічі із 769 ОСББ і ЖБК в 10 районах Києва. Лише 29 виявилися потенційно привабливими для ЕСКО (окупність – до 4 років), на п'яти з них проведено енергоаудити, щодо 2-ох виявлено бажання двох ЕСКО. Одну таку угоду укладено між ОЖБК «Політехнік» та ТОВ «Київ-ЕСКО», друга все ще знаходиться на стадії перемовин між ОСББ «Весна» та ТОВ «ДТЕК ЕСКО».

ТОВ КИЇВЕСКО уклало енергосервісний договір 18 жовтня 2017 року. Ціна договору – 619 тис грн. Заплановано встановлення індивідуальних теплових пунктів на системах центрального опалення та гарячого водопостачання. Договором передбачено економію 20% від рівня споживання теплової енергії у 2016 році.

Цікавою особливістю даного договору є й те, що відбір виконавців відбувся без проведення тендера. Представлення попередніх умов енергосервісного договору відбулося на засіданні правління ЖБК «Політехнік» і було ним схвалено. Після погодження умов

та проекту було підписано енергосервісний договір та відповідні додатки до нього.

Біла Церква⁵

Згідно з умовами проекту, на основі результатів конкурсного відбору юридична фірма Cieslak & Kordasiewicz (Польща) стала підрядником для юридичного супроводу підготовки до впровадження енергосервісного договору в м.Біла Церква. У свою чергу, фірма Cieslak & Kordasiewicz на конкурсних засадах визначила українського консультанта із питань розробки документації для енергосервісного договору – партнера ОА «Юридична фірма ILF» Сергія Сільченка. На початковому етапі було проведено робочі зустрічі із керівництвом міста та, на підставі відповідних обговорень запропоновано алгоритм реалізації енергосервісу визначених об'єктів (громадських будівель) та розроблено рекомендації щодо його впровадження.

I ЕТАП. Підготовка до закупівлі енергосервісу.

1.1. Прийняття рішення про закупівлю енергосервісу.

Відповідальний орган: Виконавчий комітет Білоцерківської міської ради.

Відповідальна особа: Міський голова.

Термін: без обмежень.

Документ: рішення Виконавчого комітету про закупівлю енергосервісу.

Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради звернулося із поданням до виконкому щодо закупівлі енергосервісу у 2017 році на чотирьох об'єктах, підпорядкованих Управлінню (Білоцерківське навчально-виховне об'єднання «Перша Білоцерківська гімназія – школа I ступеня», Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 28 «Горобинька», Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 11 «Золотий ключик», Білоцерківська спеціалізована школа I-III ступенів № 12 з поглибленим вивченням інформаційних технологій), а також про визначення базових рівнів споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг на об'єктах енергосервісу, підпорядкованих Управлінню освіти і науки Білоцерківської міської ради. У додатках було надано перелік об'єктів, підпо-

⁵ Вся документація, наведена у даному розділі, була розроблена на замовлення фірми Cieslak & Kordasiewicz в рамках реалізації проекту «Польсько-норвезька допомога для покращення ситуації з енергоефективністю в Україні»

рядкованих Управлінню освіти і науки Білоцерківської міської ради, щодо яких пропонується провести енергосервісу, проект рішення виконавчого комітету Білоцерківської міської ради «Про закупівлю енергосервісу для об'єктів, що підпорядковані Управлінню освіти і науки Білоцерківської міської ради» та пояснювальна записка до проекту рішення виконавчого комітету. На основі цього подання виконкомом Білоцерківської міської ради було прийнято рішення про проведення закупівлі енергосервісу у 2017 році на об'єктах енергосервісу та затвердження базових рівнів споживання паливно-енергетичних послуг на об'єктах енергосервісу. Управління освіти та керівники бюджетних установ-об'єктів енергосервісу були зобов'язані забезпечити проведення закупівлі енергосервісу та визначити виконавця енергосервісу, забезпечити своєчасне подання для затвердження Білоцерківській міській раді істотних умов енергосервісних договорів згідно із Законом про енергосервіс та організувати здійснення енергосервісу і забезпечити контроль за належним виконанням зобов'язань відповідно до енергосервісних договорів.

А) Створення комісії з перевірки умов утримання будівель.

Відповідальний орган: Виконавчий комітет Білоцерківської міської ради.

Відповідальна особа: Міський голова.

Строки: без обмежень.

Документи: рішення Виконавчого комітету про створення Комісії, Положення про діяльність Комісії.

Створення комісії та перевірка умов утримання будівлі (повітряно-теплого режиму, рівня освітлення тощо) на відповідність встановленим санітарним нормам та нормам охорони праці необхідно у випадках, коли фактичні показники споживання енергоресурсів або фізичні відчуття свідчать про високу вірогідність недотримання вищевказаних норм.

Виконком прийняв рішення щодо створення Комісії з перевірки умов утримання будівель та Додатком №1 до нього - «Положення про Комісію», де визначено загальні положення, кількісний та персональний склад, принципи організації роботи, її вдання, права та обов'язки.

Б) Перевірка умов утримання будівлі

Відповідальний орган: Комісія з перевірки умов утримання будівель.

Відповідальна особа: Голова комісії.

Термін: період перевірки - з календарні роки, що передують року закупівлі енергосервісу.

тривалість перевірки - визначається рішенням Виконавчого документу.

Документи: Акт перевірки дотримання умов утримання будівель встанов-

леним санітарним нормам та нормам охорони праці.

Комісія здійснила перевірку потенційних об'єктів енергосервісу та склала відповідний акт, у якому подано персональний склад учасників перевірки, адресу та підпорядкування кожного з об'єктів, перелік санітарних норм та правил, згідно з якими перевірялися умови утримання будівель, пристрої та обладнання, що застосовувалися для перевірки, таблиці даних по кожному із приміщень об'єктів із зазначенням норм та фактичних даних на основі здійснених замірів, а також висновки щодо відповідності чи невідповідності фактичних параметрів нормам утримання.

II ЕТАП. Публічна закупівля енергосервісу та укладення договору

1.2. Затвердження базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР).

Відповідальний орган: Виконавчий комітет Білоцерківської міської ради.

Відповідальна особа: Міський голова Дикий Г.А.: без обмежень, до моменту оголошення закупівлі.

Документи: рішення Виконавчого комітету про затвердження базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів.

На підставі висновків Комісії та відповідного подання Управління осві-

ти виконком Білоцерківської міської ради прийняв рішення про затвердження базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів із відповідними додатками по кожному із потенційних об'єктів енергосервісу. Цим рішенням виконком зобов'язав Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради і керівників відповідних бюджетних установ забезпечити проведення закупівлі енергосервісу та визначити виконавця енергосервісу з урахуванням показників базових рівнів споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг на об'єктах енергосервісу, забезпечити своєчасне подання для затвердження Білоцерківській міській раді істотних умов енергосервісних договорів відповідно до чинного законодавства та організувати здійснення енергосервісу і забезпечити контроль за належним виконанням зобов'язань відповідно до енергосервісних договорів. Відділ енергоефективності Білоцерківської міської ради, у свою чергу, зобов'язаний забезпечити методично-консультаційне супроводження всіх процедур пов'язаних із здійсненням енергосервісу.

2.1. Внесення змін до річного плану закупівель Управління освіти і науки.

Відповідальний орган: Тендерний комітет Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради.

Відповідальна особа: Голова тендерного комітету.

Термін: зміни до річного плану закупівлі мають бути опубліковані протягом 5 днів з моменту їх затвердження.

Документи: протокол тендерного комітету Управління про затвердження річного плану закупівель або змін до нього, опублікований річний план закупівель або зміни до нього.

Створений Управлінням освіти Тендерний комітет вніс зміни до плану закупівель на 2017р. додавши туди закупівлю енергосервісу для чотирьох лотів, що братимуть участь у тендері на послугу (відповідно, для 4 потенційних об'єктів енергосервісу). Закріплені Протоколом зміни внесені у план, який є обов'язковим для оприлюднення.

2.2. Підготовка тендерної документації та оголошення про закупівлю

Відповідальний орган: Тендерний комітет Управління.

Відповідальна особа: Голова тендерного комітету.

Термін: визначені річним планом закупівлі.

Документи: протокол Тендерного комітету Управління про затвердження тендерної документації та оголошення про закупівлю.

Тендерним комітетом у співпраці із консультантами готується відпо-

відну тендерну документацію, яку затверджується на рівні комітету. До протоколу засідання Тендерного комітету вносяться рішення про закупівлю енергосервісу для всіх 4-х лотів та затверджений комітетом текст оголошення про відкриті торги українською і англійською мовами.

2.3. Публікація оголошення про закупівлю та тендерної документації.

Відповідальний орган: Тендерний комітет Управління.

Відповідальна особа: Голова тендерного комітету.

Термін: не менше ніж за 30 днів до закінчення терміну подання тендерних пропозицій.

Документи: опубліковане оголошення про закупівлю та тендерна документація.

Розроблена тендерна документація по 4-х лотах та офіційне оголошення про закупівлю публікуються на офіційному сайті міста та електронному майданчику ProZorro.

2.4. Прийом пропозицій від учасників тендеру.

Відповідальний орган: Тендерний комітет Управління

Відповідальна особа: Голова тендерного комітету

Термін: зазначаються в оголошення про закупівлю.

Документи: тендерні пропозиції подаються в електронній формі через майданчик ProZorro.

Тендерний комітет відслідковує пропозиції учасників торгів, що надходять у системі ProZorro.

2.5. Автоматичне розкриття тендерних пропозицій.

Відповідальний орган: Обрана електронна система закупівель ProZorro

Термін: час і місце зазначається в оголошенні про закупівлю.

Документи: не створюються

2.6. Розгляд тендерних пропозицій на відповідність технічним вимогам та кваліфікаційним критеріям.

Відповідальний орган: Тендерний комітет Управління.

Відповідальна особа: Голова тендерного комітету.

Термін: не більше 20 днів після закінчення приймання тендерних пропозицій.

Документи: протокол розгляду тендерних пропозицій, оприлюднений перелік учасників, тендерні пропозиції яких не відхилені.

Тендерний комітет на своєму засіданні розглядає пропозиції, що надійшли у відведений для цього термін та належним чином оформлені, протоколює їх. Протокол розгляду пропозицій складається окремо для кожного з 4 лотів обов'язково фіксує

дотримання процедури подання та перелік учасників, відповідність поданої ними документації технічним вимогам та нормам законодавства (або ж відхилення пропозицій через невідповідність умовам подання) та допуск їх до оцінки їхніх пропозицій. Кожне із питань голосується. Протокол та перелік учасників оприлюднюється упродовж 1 дня після його затвердження на сайті уповноваженого органу з питань закупівель.

2.7. Оцінка тендерних пропозицій, проведення електронного аукціону

Відповідальний орган: Тендерний комітет Управління / Електронний майданчик ProZorro.

Відповідальна особа: Голова тендерного комітету.

Термін: не менше ніж через 5 днів після оприлюднення протоколу розгляду тендерних пропозицій.

Документи: оцінка тендерних пропозицій проходить автоматично через майданчик ProZorro.

2.8. Прийняття рішення про намір укласти енергосервісний договір.

Відповідальний орган: Тендерний комітет Управління

Відповідальна особа: Голова тендерного комітету

Термін: у день визначення переможця аукціону

Документи: протокол тендерного комітету про прийняття рішення про

намір укласти енергосервісний договір.

Після здійснення автоматичної оцінки тендерних пропозицій та визначення переможця (згідно із законодавством, на підставі значення показника ефективності енергосервісного договору) тендерний комітет на своєму засіданні приймає рішення про намір укласти енергосервісний договір (по кожному із 4-х лотів окремо). Протокол повинен містити ухвалу тендерного комітету щодо визнання пропозиції переможцем торгів, затвердження рішення щодо наміру укласти з ним договір, а також доручення секретарю комітету повідомити переможця про цей намір упродовж одного дня після затвердження протоколу та опублікувати це рішення на веб-порталі Уповноваженого органу з питань закупівель.

2.9. Публікація повідомлення про намір укласти енергосервісний договір.

Відповідальний орган: Тендерний комітет Управління.

Відповідальна особа: Голова тендерного комітету.

Термін: 1 день з моменту визначення переможця конкурсу.

Документи: опубліковане повідомлення про намір укласти енергосервісний договір.

2.10. Передача істотних умов енергосервісного договору на затвердження Білоцерківській міській раді.

Відповідальний орган: Управління освіти і науки

Відповідальна особа: Керівник Управління

Термін: протягом 10 днів з дня прийняття рішення про намір укласти енергосервісний договір.

Документи: Подання Управління освіти і науки до Виконкому Білоцерківської міськради щодо винесення на розгляд міськради рішення про затвердження істотних умов енергосервісного договору;

Проект рішення про затвердження істотних умов енергосервісного договору;

рішення Виконавчого комітету про винесення на розгляд міськради рішення про затвердження істотних умов енергосервісного договору.

Упродовж 10 днів після оприлюднення наміру про укладання енергосервісного договору Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради передає на розгляд виконкому, а виконком приймає рішення щодо винесення на розгляд міськради проекту рішення щодо затвердження істотних умов енергосервісних договорів по кожному з 4-х лотів. Подання Управління та, відповідно, проект рішення включають пункти щодо затвердження істотних умов, покладання на

Управління освіти і науки обов'язку належним чином укласти відповідні енергосервісні договори на підставі Додатків до проекту рішення із зазначенням істотних умов по кожному із 4-х лотів з урахуванням у бюджетних поданнях оплат по цих договорах, а на фінансове Управління – вимоги врахувати у плануванні бюджету на всі роки упродовж терміну дії договорів кошти на оплати енергосервісу згідно із чинним законодавством. Керівник Управління освіти і науки та визначені ним уповноважені особи беруть участь у переговорах із переможцем тендеру щодо проекту енергосервісного договору.

2.12. Затвердження істотних умов енергосервісного договору.

Відповідальний орган: Білоцерківська міська рада.

Відповідальна особа: Голова Білоцерківської міської ради.

Термін: до 60 робочих днів з моменту з дня прийняття рішення про намір укласти енергосервісний договір.

Документи: рішення Білоцерківської міськради про затвердження істотних умов енергосервісного договору.

У термін до 60 днів від моменту оголошення наміру про укладання енергосервісного договору Білоцерківська міська рада зобов'язана, на підставі схваленого виконкомом проекту рішення про винесення на розгляд,

прийняти рішення щодо затвердження істотних умов енергосервісного договору (із додатками по кожному із 4-х лотів). Формат самого рішення є ідентичним до проекту рішення, який розглядався виконкомом.

2.13. Підписання енергосервісного договору.

Відповідальний орган: Управління освіти і науки.

Відповідальна особа: Керівник Управління.

Термін: до 60 робочих днів з моменту з дня прийняття рішення про намір укласти енергосервісний договір.

Документи: підписаний енергосервісний договір.

У той самий термін, беручи до уваги затвержені Білоцерківською міською радою істотних умов, Управління освіти і науки підписує із виконавцем енергосервісний договір. Він повинен містити розділи про основні поняття, предмет та ціну договору, експлуатацію об'єкту енергосервісу, базовий рівень споживання ПЕР та ЖКП, результат енергосервісу та порядок коригування визначення і розрахунку результату здійснення енергосервісу, розрахунки, технічні умови, дозвільну документацію та умови виконання робіт, обладнання, персонал, гарантії, права та обов'язки сторін, відповідальність і форми відшкодувань, форс-мажор, вирішення

спорів, термін дії та умови припинення договору, а також про інші умови, про які сторони домовилися під час переговорів щодо проекту договору. Разом із договором підписуються і необхідні додатки.

2.14. Публікація енергосервісного договору.

Відповідальний орган: Тендерний комітет Управління освіти і науки.

Відповідальна особа: Голова тендерного комітету.

Термін: 2 дні з моменту укладення договору.

Документи: енергосервісний договір, опублікований в електронній формі на майданчику ProZorro.

Електронну форму договору тендерний комітет зобов'язаний опублікувати у дводенний термін з дня його підписання у системі ProZorro.

2.15. Публікація звіту про результати закупівлі.

Відповідальний орган: Тендерний комітет Управління освіти і науки.

Відповідальна особа: Голова тендерного комітету.

Строки: 1 день після публікації укладеного енергосервісного договору.

Документи: звіт про результати закупівлі енергосервісу, опублікований в електронній формі на майданчику ProZorro.

Упродовж одного дня після публікації укладеного енергосервісного договору тендерний комітет готує та публікує на майданчику ProZorro звіт про результати здійснення закупівлі енергосервісу.

ЕТАП III. Реалізація енергосервісного договору.

3.1. Впровадження заходів з енергоефективності.

Відповідальна особа: ЕСКО.

Термін: у відповідності до умов енергосервісного договору.

Документи: не передбачені.

Підписання акту приймання-передачі заходів з енергоефективності дає можливість виконавцю передати Управлінню освіти і науки право на користування встановленим обладнанням та закріпити обов'язки його подальшого зберігання і експлуатації, визначити момент, з якого сторони договору зможуть розпочати верифікацію результатів енергосервісу, а також уникнути суперечок між сторонами щодо якості та обсягу заходів з енергоефективності, впроваджених на об'єкті енергосервісу.

3.3. Підписання актів виконання зобов'язань за енергосервісом.

Відповідальна особа: ЕСКО, Управління освіти і науки.

Строки: згідно з умовами енергосервісного договору (зазвичай, щомісяця).

Документ: підписаний акт виконання зобов'язань за енергосервісом.

Верифікація результатів енергосервісу для оплати послуг ЕСКО проводиться сторонами щомісяця. Для її здійснення сторони використовують показники базового рівня споживання ПЕР та ЖКП на всіх об'єктах Управління освіти і науки, затверджені рішенням Білоцерківського виконкому та закріплені як додатки до енергосервісного договору, а також показники фактичного споживання ПЕР та ЖКП на цих об'єктах, визначені за допомогою вузлів комерційного чи технічного обліку. За результатом щомісячної верифікації результатів енергосервісу Управління освіти і науки та ЕСКО підписують акти приймання-передачі послуг енергосервісу.

3.4. Підписання акту звірки річного розміру гарантованої та фактичної економії ПЕР.

Відповідальна особа: ЕСКО, Управління освіти і науки.

Термін: щороку згідно з умовами енергосервісного договору.

Документ: підписаний акт звірки річного розміру гарантованої та фактичної економії.

Сторони проводять верифікацію фактичного щорічного рівня економії споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг, для якої використовуються натуральні річні показники базового рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів та житлово-комунальних послуг та сумарне значення натуральних показників фактичної економії, визначене за результатами щомісячних верифікацій. За підсумком річної верифікації результатів енергосервісу замовник та ЕСКО підписують акти звірки річних результатів енергосервісу. Коригування результатів енергосервісу здійснюється сторонами протягом дії енергосервісного договору у разі зміни кліматичних умов, призначення, конструкції, площі чи режиму роботи об'єкта енергосервісу, а також інших умов, визначених сторонами в договорі. Порядок коригування визначається сторонами у договорі і є його істотною умовою.

3.5. Подання до органу ДКС реєстру бюджетних зобов'язань.

Відповідальний орган: Управління освіти і науки.

Термін: 7 робочих днів з моменту підписання акту виконання зобов'язань за енергосервісом.

Документи: реєстр бюджетних зобов'язань, енергосервісний договір і акт виконання зобов'язань за енергосервісом.

3.6. Завірення реєстру бюджетних зобов'язань.

Відповідальний орган: Орган Державної казначейської служби.

Термін: 5 робочих днів з моменту надходження реєстру від Управління освіти і науки.

Документ: завірений органом Державної казначейської служби реєстр бюджетних зобов'язань.

3.7. Подання до органу ДКС реєстру бюджетних фінансових зобов'язань і платіжного доручення.

Відповідальний орган: Управління освіти і науки.

Термін: 7 робочих днів з моменту підписання акту виконання зобов'язань за енергосервісом.

Документи: реєстр бюджетних фінансових зобов'язань, енергосервісний договір, акт виконання зобов'язань за енергосервісом і платіжне доручення.

3.8. Завірення реєстру бюджетних фінансових зобов'язань та прийняття платіжного доручення до виконання.

Відповідальний орган: Орган Державної казначейської служби.

Термін: 5 робочих днів з моменту надходження документів від Управління освіти і науки.

Документ: завірений органом Державної казначейської служби реєстр бюджетних фінансових зобов'язань та платіжне доручення з відміткою про прийняття до виконання.

3.9. Оплата енергосервісу.

Відповідальний орган: Орган Державної казначейської служби.

Термін: 1 робочий день з дня прийняття платіжного доручення до виконання.

Документи: платіжне доручення з відміткою про виконання.

Згідно із Законом про енергосервіс, оплата послуг енергосервісу здійснюється Управлінням освіти і науки щомісяця за рахунок фактичного скорочення витрат на оплату ПЕР та ЖКП. Підставою для оплати послуг є підписаний акт приймання-передачі послуг енергосервісу. Для здійснення платежів на користь ЕСКО Управління освіти і науки протягом 7 робочих днів з моменту верифікації результатів енергосервісу передає до органу Державної казначейської служби підписаний акт приймання-передачі послуг енергосервісу, реєстр бюджетних фінансових зобов'язань та платіжне доручення. Орган Державної казначейської служби завіряє реєстр бюджетних фінансових зобов'язань, приймає платіжне доручення до виконання та проводить оплату на користь ЕСКО протягом 1 робочого дня.

3.10. Підписання акту приймання-передачі права власності на обладнання, встановлене за енергосервісним договором.

Відповідальний орган: ЕСКО, Управління освіти і науки.

Термін: після припинення енергосервісного договору та здійснення усіх розрахунків.

Документ: підписаний акт приймання-передачі права власності на обладнання, встановлене за енергосервісним договором.

об'єктах енергосервісу Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради було здійснено енергетичний аудит, а його дані передано польському партнерові проекту для підготовки відповідної тендерної документації на кожен із лотів.

Після закінчення терміну дії енергосервісного договору або у разі його розірвання Управління освіти і науки набуває права власності без додаткової плати на все майно, встановлене за енергосервісним договором. Підставами припинення енергосервісного договору можуть бути виплата на користь ЕСКО повної ціни енергосервісного договору, неможливість ЕСКО виконувати обов'язки за енергосервісним договором, рішення Управління освіти і науки про розірвання енергосервісного договору в односторонньому порядку із виплатою ЕСКО несплаченої частини ціни договору або ж ліквідація Управління освіти і науки. Передача права власності на обладнання, встановлене за енергосервісним договором, оформлюється актом приймання-передачі, що підписується Управлінням освіти і науки та ЕСКО. Термін та порядок підписання такого акта визначено сторонами у договорі.

Слід зазначити, що на момент підготовки даної публікації на потенційних

Енергосервіс: «за» і «проти», переваги та ризики

Перший досвід підписання та впровадження енергосервісних договорів оголив чималу кількість питань та проблем, які потребують нагального вирішення. Разом із тим, цей механізм, при сприятливому фінансово-правовому полі цілком заслужено можна вважати одним із когорти «win-win», тобто таким, що приносить вигоду обом сторонам – замовникові та виконавцеві.

Для бюджетної сфери укладання енергосервісних договорів має ряд незаперечних переваг:

- підвищення енергоефективності інфраструктури комунальної і державної власності здійснюється за рахунок коштів виконавця (ЕСКО), а не за рахунок бюджетних коштів
- ЕСКО на договірній основі гарантує досягнення економії ПЕР і ЖКП
- енергосервісні компанії зацікавлені у якісній реалізації проектів, дотриманні графіку їх впровадження та належному управлінні, оскільки від цього залежить рівень досягнення економії і, відповідно, прибуток ЕСКО
- повернення інвестицій відбувається лише за рахунок досягнутої економії

і не потребує збільшення бюджетних видатків

- в результаті впровадження енерго-ефективних проектів підвищується комфорт перебування у приміщеннях будівель та подовжується термін їх експлуатації.

Для бюджетного сектора, практично, єдиним суттєвим недоліком цієї моделі є отримання відчутного економічного ефекту лише після закінчення дії договору, оскільки зекономлені кошти буде отримувати ЕСКО в рахунок оплати наданих послуг. Під час дії енергосервісного договору грошова економія у кращому випадку становитиме лише 3-10%.

До потенційних ризиків замовника належить вибір низькокваліфікованої енергосервісної компанії (що з 1 січня 2022р. повністю нівелюється нормою закону про обов'язкове представлення документації про кваліфікацію персоналу та матеріально-технічну базу виконавця), а також недоліки самого договору (не прописані належним чином відповідальність ЕСКО, умови та механізми відшкодування недотриманої економії та наслідки розірвання договору).

Таким чином, механізм енергосервісних договорів є дуже привабливим для бюджетної сфери, оскільки не вимагає збільшення бюджетних витрат, а фінансові, економічні та технічні ризики несе виконавець енергосервісу.¹ Втім, енергосервіс таки створює певні обмеження інтересів замовника, оскільки останній не майже впливає на вибір ЕСКО енергоефективних заходів та обладнання, а інвестори (у даному випадку – енергосервісні компанії), як правило, не зацікавлені у проведенні коштовної комплексної термомодернізації об'єктів, обираючи заходи, що мають якнайкоротші терміни окупності. Окрім того, очевидно, що сумарна вартість енергоефективних заходів, впроваджених в рамках енергосервісу, буде значно перевищувати вартість аналогічних заходів, реалізованих за кошти замовника, оскільки окрім вартості обладнання та робіт ЕСКО закладає у ціну договору додаткові витрати на довгострокове управління проектом, обслуговування обладнання, вартість фінансових ресурсів, навчання персоналу замовника, потенційні ризики та маржу власного прибутку. Енергосервіс не може ефективно застосовуватися для модернізації

об'єктів комунальних підприємств, що надають житлово-комунальні послуги за регульованими тарифами, оскільки їх складові чітко позначені і не передбачають додаткових витрат замовника на оплату послуг ЕСКО. Комунальні підприємства, енергоспоживання яких не фінансується за рахунок прямих платежів у вигляді дотації чи допомоги із місцевого бюджету, не можуть надати інвестору гарантію у вигляді «довгострокових зобов'язань за енергосервісом»². Зменшення собівартості житлово-комунальних послуг за рахунок скорочення споживання паливно-енергетичних ресурсів має призводити до зменшення тарифів підприємств на власні послуги. Відтак зекономлені кошти не зможуть бути направлені на розрахунки з ЕСКО.

Загалом, експерти визначають перелік «глобальних» проблем у царині енергосервісу в Україні наступним чином:

2 Довгострокове зобов'язання за енергосервісом – зобов'язання за енергосервісним договором розпорядника бюджетних коштів, в оперативному управлінні або господарському віданні якого знаходиться об'єкт, щодо якого здійснюється закупівля енергосервісу, відповідно до якого необхідно здійснити платежі протягом майбутніх та/або поточного бюджетних періодів у межах суми скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (порівняно з видатками, які були б здійснені за відсутності енергосервісу).

1 Енергосервісні контракти – ефективний інструмент фінансування енергоефективних проєктів.- Порадник. Програма «Угода мерів – Демонстраційні проєкти», грудень 2017р.: <http://com-dep.energycities.org.ua/bybyloteka/publykatsyy/>

Для реалізації масштабних енергосервісних проектів необхідне залучення значних кредитних ресурсів. У банківській системі наразі немає цікавих і привабливих продуктів для енергосервісних компаній, високі кредитні ставки автоматично збільшують термін окупності, а з ним – і ризики. Збільшується кількість гравців на ринку енергосервісу за рахунок виходу на ринок нових ЕСКО з числа компаній, що здійснюють постачання обладнання та будівництво із використанням енергоефективних технологій. При цьому постає питання якості таких послуг, особливо за відсутності у замовників кваліфікованих енергоменеджерів, здатних до критичного аналізу пропонованих технічних рішень. Наразі відсутні системні рішення щодо надання методичної підтримки представникам органів державної влади та місцевого самоврядування для підвищення ефективності процедур укладення енергосервісних контрактів та управління проектами. Потрібне подальше удосконалення нормативно-правових актів для залучення інвесторів до реалізації енергосервісу на об'єктах, де зафіксовані т.зв. «недогриви» (відхилення від нормативів, встановлених санітарними/будівельними нормами)³. Ще однією

проблемою на рівні законодавства, яку виявила практика впровадження енергосервісних контрактів – це неузгодженість календарного та бюджетного року, що на суто правовому рівні може гальмувати оплати за здійснення енергосервісу. Всі перелічені недоліки по суті впливають на готовність замовників і виконавців укласти угоди з енергосервісу, однак їх усунення чи корекція дадуть змогу у повній мірі розкрити потенціал цього механізму, який є справді дієвим і перспективним для підвищення енергоефективності у бюджетному та інших секторах громад і міст.

³ Підготовка територіальних громад до впровадження енергосервісу (методичні рекомендації з реалізації енергосервісних проектів) – ПРООН, ILF – Київ, 2017

Корисні джерела

1. Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації». - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/327-19>
2. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації». - <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/328-19>
3. Закон України «Про публічні закупівлі». - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
4. Закон України №1980-VIII «Про внесення змін до Закону України № 327-VIII». - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1980-19>
5. Закон України «Про електронний цифровий підпис». - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/852-15>
6. Бюджетний кодекс України. - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
7. ДСТУ Б А.2.2-12:2015 «Енергетична ефективність будівель. Метод розрахунку енергоспоживання при опаленні, охолодженні, вентиляції, освітленні та гарячому водопостачанні» - http://dbn.at.ua/load/normativy/dstu/dstu_a_2_2_12/5-1-0-1781
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного енергосервісного договору» № 845 від 21 жовтня 2015 року - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/845-2015-%Do%BF>
9. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 22 березня 2016 року № 490 «Про затвердження форм документів у сфері публічних закупівель». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0449-16>
10. Наказ Міністерства фінансів України від 14 січня 2011 року № 11 «Про бюджетну класифікацію». - <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16737440>
11. ДК 021:2015 «Єдиний закупівельний словник» - <https://dk21.dovidnyk.info/>

12. Лист Мінекономрозвитку від 07 лютого 2017 року № 3302-06/3816-06 «Щодо порядку визначення предмету закупівлі». - <http://www.me.gov.ua/InfoRez/DocumentsList?lang=uk-UA&id=f2e30594-ba6c-420f-9c24-2a852415a884&tag=InforezKnowledgeDb&pageNumber=3&fCtx=inName&fSort=date&fSdir=desc>
13. Енергосервісні контракти – ефективний інструмент фінансування енерго-ефективних проєктів.- Порадник. Програма ЄС «Угода мерів – Демонстраційні проєкти», грудень 2017р.: <http://com-dep.enefcities.org.ua/byblyoteka/publykatsyy/>
14. Вебінар 16 «Енергосервісні контракти: практика реалізації в Україні» - О.Корчміт, 06.07.2017 - <http://com-dep.enefcities.org.ua/byblyoteka/vebynary/>
15. «Енергосервісні контракти. Можливості та перспективи в Україні» – Проєкт GIZ «Створення енергетичних агенств в Україні» та АО «Arzinger», 2015 - https://www.giz.de/en/downloads/giz2015_ua_Brochure_Energy_Service_Contracts_opportunities_and_prospects....pdf
16. Підготовка територіальних громад до впровадження енергосервісу (методичні рекомендації з реалізації енергосервісних проєктів) – ПРООН, ILF – Київ, 2017

Увесь зміст даного порадики та додатки до нього (зразки документів, необхідних для підготовки та впровадження енергосервісних договорів) в електронній формі будуть доступні на веб-сторінці Асоціації «Енергоефективні міста України» за лінком: <http://enefcities.org.ua/biblioteka/publikatsi/>

Цей poradnik stворeno v ramkah vprovadzhennya proektu «Pols'ko-norvez'ka dopomoga dlya pokrashchennya situatsii z energhoeffektivnistiu v Ukraїni», yakyy realizuє Asotsiatsiia pols'kykh mist (kerivnyk proektu) u partnerstvi z Norvez'koiu Asotsiatsieiu mistsevikh i regionalnykh vlad ta dvoma munitsypal'nymi asotsiatsiiami z Ukraїni - Asotsiatsieiu mist Ukraїni ta Asotsiatsieiu «Energhoeffektivni mista Ukraїni». Proekt vprovadzhuєtsya v ramkah pols'ko-norvez'koho Fondu dvostoronnoї spivpratsi, yakyy finansuєtsya Finansovym mekhanizmom Єvropeys'koho ekonomichnogo prostoru na 2009-2014rr. ta Norvez'kim finansovym mekhanizmom 2009-2014rr. Zagal'nyy menedzhment proektu zdійsnyuє Ministerstvo investitsii ta rozvytku Pol'sci.

Avtor ta uporiadnyk – Andrii Kirchiv, koordinator proektiv i program Asotsiatsii «Energhoeffektivni mista Ukraїni»